

Manuel Arranz

La història amb minúscules

«Era el seu estil: treballar poc cara a la galeria i dotar d'eines la parcel·la d'investigació que havia triat.»

Manuel Arranz va incorporar-se activament a la vida del barri sobretot després del 1979, quan va deixar enllestida la tesi doctoral que va fer sobre els professionals de la construcció a la Barcelona del segle XVIII. Després, va donar classes a l'Institut de Ciència de l'Educació de la Universitat de Barcelona.

Preocupat pel futur del patrimoni industrial, segurament en adonar-se de com es malmetia al Poblenou, el seu barri, va ser dels que més van promoure accions per intentar preservar-lo. Anirà l'Arxiu Històric del Poblenou, del

Manuel Arranz i Herrero va ser un ciutadà responsable i un historiador força modèlic, enamorat sobretot del que ell deia la petita història. Va viure bona part dels seus 44 anys al barri del Poblenou, i va deixar a la seva mort voluntària dos llibres inèdits: un, la seva tesi doctoral, que ha aparegut fa poques setmanes publicada pel Col·legi d'Aparelladors; i l'altre, una *Història del Poblenou*, escrita amb els seus companys de l'arxiu històric d'aquest barri barceloní, que sortirà aquesta tardor.

Aquest retrat sobre la seva persona tindrà volgutament un to personal, perquè al llarg de tretze anys vaig compartir amb Manuel Arranz projectes i realitats, il·lusions i afectes.

La primera vegada que vaig sentir parlar de Manuel Arranz va ser quan va guanyar una mena de concurs que una entitat del Poblenou havia convocat per treballs de tipus històric i divulgatiu sobre el barri. Ell s'hi va presentar amb un treball sobre el Poblenou pagès i ja en part industrial del segle XVIII, i va guanyar. Això va ser l'any 1977. El treball es va publicar a la revista *Quatre Cantons*, que sortia aleshores al barri.

L'Arranz era professor d'història a la Facultat de Ciències Econòmiques quan ens vam conèixer, però no s'ho passava massa bé, perquè els seus caps no li donaven la confiança ni les possibilitats que ell requeria. Vivia en una zona coneguda com la de les Cooperatives, al Poblenou. Són pisos construïts per tres cooperatives diferents en un extrem del barri, molt senzills però agradables.

Militava aleshores al Partit dels Socialistes de Catalunya d'una manera activa. Tant aviat enganxava cartells com participava en les parades que eren pròpies de l'època. Era una persona afectuosa, molt reservada de la seva vida personal, i sempre disposada a fer algun favor quan li demanaven.

qual era membre, a demanar la salvació de la fàbrica de Ca l'Aranyó, un dels millors exemples d'arquitectura manchesteriana que hi ha a Barcelona, el futur de la qual, ja abandonada, segueix sent incert.

Així va ser com va coordinar, per encàrrec municipal, la catalogació de totes les fàbriques i indústries que desaparegueren del barri d'Icària quan esdevingué un immens solar per aixecar-hi la Vila Olímpica. Desanimat de veure que no es publicaria res sobre el treball que havien realitzat, va impulsar en canvi el llibret *Nou viatge a Icària*, del qual va ser un dels principals autors, amb d'altres membres de l'arxiu històric. Aquest llibret va indignar la Vila Olímpica perquè s'hi incloïen alguns elements crítics i la institució es negà a pagar la meitat de la quantitat acordada com a patrocinadora.

Abans, però, d'aquest lamentable incident, pel gener de 1990, en Manuel Arranz ja havia donat proves de la seva dedicació al barri. Primer, tal com he dit, com a membre de l'Arxiu Històric del Poblenou. Va participar en les seves publicacions activament: *Els carrers del Poblenou* (1982); *De la tartana al metro* (1985), que va donar lloc també a una exposició sobre la història del transport al barri; *La Rambla fa cent anys* (1986), i *Nou viatge a Icària* (1990), traduït igualment en una exposició sobre la desaparició del barri d'Icària. També va ser l'autor de *Breu història del Poblenou* (1980), un opuscle que acompanyava un àudio-visual destinat a les escoles.

En segon lloc, Arranz va demostrar la vinculació al Poblenou com a president de l'ateneu popular La Flor de Maig durant una breu etapa. I finalment, va ajudar a catalogar els edificis que caldria incloure com a representatius del barri dins d'un catàleg del patrimoni històric i artístic de Barcelona més ampliat que

Arranz (el primer a la dreta) amb l'equip de l'Arxiu Històric del Poblenou.

l'existent actualment. Aquesta feina, però, ja no la va poder acabar.

Obres sobre Barcelona

Barcelona l'apassionava. Sobretot els segles XVIII i XIX, en els quals era un expert. Un expert, però, que no presumia com a tal. Quan va sortir el 1980 el *Nomenclàtor de Barcelona*, obra del regidor Manuel Ponsetí, va posar-se les mans al cap per la quantitat d'errades que contenia, i així ho va deixar escrit en un excel·lent article a *L'Avenç*.

Va escriure tres llibres sobre la ciutat: *El Parc de la Ciutadella. Una visió històrica* (1984), en col·laboració amb Ramon Grau i Marina López. Aquest llibre li vaig poder encarregar jo mateix durant l'etapa en què vaig ser responsable de la premsa i les publicacions de Parcs i Jardins, i així disposem d'un treball modèlic sobre els orígens del principal parc de la ciutat, que no existia, evidentment.

Els altres dos són *Anàlisi històrica de l'Ajuntament de Barcelona (segles XVIII-XX)*, editat pel mateix Ajuntament el 1985, i una monografia sobre la història del Palau March de la Rambla, apregut el mateix any i que va escriure amb Joan Fuguet. Aquest darrer va ser editat per la Generalitat de Catalunya.

Era també un bon articulista, tot i que no es prodigava massa. Va publicar treballs al *Diari de Barcelona* i *El Periòdic*, el darrer, pocs mesos abans de

morir, sobre els 600 anys del rellotge de la Catedral de Barcelona.

A començaments del 1990 els amics van veure que s'aprimava i que semblava desmillorat. Tanmateix, anava cada dia al seu lloc de treball (des de feia anys era l'arxiver municipal d'Esplugues de Llobregat). Era el primer treball fix de la seva vida, ens havia confessat, i això l'havia omplert de joia. La malaltia, però, impedia que la nova estabilitat laboral i la publicació de la seva obra cabdal, *Mestres d'obres i fusters*, que havia enllestit per al Col·legi d'Aparelladors, li donessin tota la satisfacció lògica.

Aquest llibre, subtítulat *La construcció a Barcelona en el segle XVIII*, explica ben palesament la manera de ser i de fer d'Arranz: és un diccionari completíssim dels constructors de cases en aquella època i de les seves famílies. Arranz va buscar en biblioteques i arxius per anar resseguint no sols la història professional d'aquesta gent, sinó també la de les seves famílies. No és gens arriscat afirmar que aquest llibre, que potser no rebrà les oportunes crítiques en un país de pocs crítics de llibres d'història, serà emprat constantment com una eina de treball per generacions futures. Era el seu estil: treballar poc cara a la galeria i procurar dotar d'eines la parcel·la d'investigació que havia triat, la Barcelona del segle XVIII i també la del XIX.

Sobre la consola de l'entrada de casa, el 22 de desembre de 1990 vaig trobar

El primer Narcís Serra famós

Manuel Arranz va configurar el diccionari *Mestres d'obres i fusters* d'una manera força atractiva. Les biografies que conté no limiten la descripció a la seva activitat industrial, sinó que puen en la vida privada i en els costums de l'època, de forma que disposem d'un retrat esplèndid de la societat menestral del segle XVIII. Arranz ens explica, entre altres detalls, la història del primer Narcís Serra famós, un mestre d'obres que reparava els edificis militars de Barcelona i que va agafar una certa fama per la qualitat del seu treball. El llibre inclou arbres genealògics d'aquelles famílies on els fills seguien la feina del pare, cosa habitual en el passat. Una de les nissagues estudiades és la que correspon al curiós cognom Escarabatxeres. Jeroni Escarabatxeres i Rotxotxo va ser l'escultor i tallista de bona part de la façana i de l'interior de la petita església de Sant Sever, avui dia encara força triada per celebrar algun casament lluit.

una nota colpidora: «L'Arranz s'ha suicidat. Truca al Robert.» No crec que cap altra nota m'hagi impressionat tant a la vida. Tres companys de l'Arxiu Històric del Poblenou vam anar al seu pis. Vam estar amb una veïna que ell apreciava molt, i que havia jugat a les cartes amb ell la darrera nit de la seva vida. Ens va parlar de com n'estava de sol tot sovint i ens vam sentir culpables, però impotents ja per fer-hi res. Vam procurar que es conegués la seva mort i que els coneguts i amics hi poguessin anar a retre-li el darrer afecte.

En Jaume Fabre, amic meu i que també coneixia Arranz, va suggerir que el nostre llibre *Nou Barris, la penúltima Barcelona*, anés dedicat a l'Arranz. Ell havia estat, juntament amb el Ramon Grau i la Marina López, qui m'havia encarregat aquesta història de la Barcelona més recent, i que en el seu moment no s'havia pogut publicar. Em va semblar just, i el llibre llueix un senzill «A Manuel Arranz, in memoriam».

Com li deïa a Ramon Grau, no deixa de ser irònic que es recordi més la figura de Manuel Arranz ara que està mort que quan estava viu. Deuen ser coses de l'afició d'aquest país a les necrològiques...

Josep Maria Huertas